

62017CJ0005

WYROK TRYBUNAŁU (druga izba)

z dnia 25 lipca 2018 r. (*1)

Odesłanie prejudycjalne – Wspólny system podatku od wartości dodanej – Dyrektywa 2006/112/WE – Zwolnienie – Artykuł 135 ust. 1 lit. d) – Transakcje dotyczące płatności i przelewów – Pojęcie – Zakres stosowania – Plany płatności za opiekę stomatologiczną poprzez polecenie zapłaty

W sprawie C-5/17

mających za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Upper Tribunal (Tax and Chancery Chamber) [sąd wyższej instancji (izba podatkowa i kanclerska), Zjednoczone Królestwo] postanowieniem z dnia 28 listopada 2016 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 6 stycznia 2017 r., w postępowaniu:

Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs

przeciwko

DPAS Limited,

TRYBUNAŁ (druga izba),

w składzie: M. Ilešić, prezes izby, A. Rosas, C. Toader, A. Prechal i E. Jarašinas
(sprawozdawca), sędziowie,

rzecznik generalny: H. Saugmandsgaard Øe,

sekretarz: L. Hewlett, główny administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 24 stycznia 2018 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

—

w imieniu DPAS Limited przez J. Martindale, solicitor, oraz przez C. McDonnella, barrister, i J. Waltersa, QC,

—

w imieniu rządu Zjednoczonego Królestwa przez Z. Lavery i J. Kraehling, działające w charakterze pełnomocników, wspierane przez S. Pritcharda, barrister, i K. Beala, QC,

—

w imieniu Komisji Europejskiej przez L. Lozano Palacios i R. Lyala, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 21 marca 2018 r.,
wydaje następujący

Wyrok

1

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 135 ust. 1 lit. d) dyrektywy Rady 2006/112/WE z dnia 28 listopada 2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej (Dz.U. 2006, L 347, s. 1, zwanej dalej „dyrektywą VAT”).

2

Wniosek ten zostało w ramach sporu pomiędzy Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs (organem podatkowym i celnym Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, zwanym dalej „organem podatkowym”) a DPAS Limited w przedmiocie odmowy zwolnienia z podatku od wartości dodanej (zwanego dalej „VAT”) usługi świadczonej przez DPAS.

Ramy prawne

Prawo Unii

3

Artykuł 2 ust. 1 lit. c) dyrektywy VAT obejmuje VAT „każde odpłatne świadczenie usług na terytorium państwa członkowskiego przez podatnika działającego w takim charakterze”.

4

W rozdziale 3 tytułu IX tej dyrektywy, zatytułowanego „Zwolnienia”, znajduje się art. 135 ust. 1 lit. b–g), który przewiduje zwolnienia zasadniczo takie same jak zwolnienia przewidziane poprzednio w art. 13 cz. II B lit. d), odpowiednio, w pkt 1–6 szóstej dyrektywy Rady 77/388/EWG z dnia 17 maja 1977 r. w sprawie harmonizacji ustawodawstw państw członkowskich w odniesieniu do podatków obrotowych – wspólny system podatku od wartości dodanej: ujednolicona podstawa wymiaru podatku (Dz.U. 1977, L 145, s. 1, zwanej dalej „szóstą dyrektywą”).

5

Artykuł 135 ust. 1 lit. d) dyrektywy VAT stanowi:

„Państwa członkowskie zwalniają następujące transakcje:

[...]

d)

transakcje, w szczególności z pośrednictwem, dotyczące rachunków depozytowych, rachunków bieżących, płatności, przelewów, długów, czeków i innych zbywalnych instrumentów finansowych, z wyłączeniem windykacji należności [...]”.

Prawo Zjednoczonego Królestwa

Artyku? 31 ust. 1 Value Added Tax Act 1994 (ustawy o podatku od warto?ci dodanej z 1994 r.) stanowi, ?e „dostawa towarów lub ?wiadczenie us?ug s? zwolnione z podatku, je?eli odpowiadaj? opisowi znajduj?cemu si? obecnie w za??czniku 9”.

Wspomniany za??cznik 9 okre?la szereg grup towarów i us?ug, w odniesieniu do których przys?uguje zwolnienie z VAT. Grupa 5 dotyczy finansów. Przewidziano w niej zwolnienie nast?puj?cych us?ug:

„[...]

1.

Wyp?acanie, przekazywanie lub przyjmowanie ?rodków pieni??nych, wszelkich papierów warto?ciowych reprezentuj?cych wierzytelno?ci pieni??ne, not obci??eniowych lub polecenia zap?aty dotycz?cych wierzytelno?ci pieni??nych, jak równie? ka?da czynno?? odnosz?c? si? do ?rodków pieni??nych.

[...]

5.

?wiadczenie us?ug po?rednictwa w zwi?zku z wszelkimi transakcjami, o których mowa w pkt 1, 2, 3, 4 lub 6 (bez wzgl?du na to, czy taka transakcja dosz?a do skutku) przez osob? dzia?aj?c? w charakterze po?rednika.

[...]”.

Post?powanie g?ówne i pytania prejudycjalne

DPAS, co w skrócie oznacza „Dental Plan Administration Services” (us?ugi administrowania planami opieki stomatologicznej), opracowuje i wdra?a plany opieki stomatologicznej w Zjednoczonym Królestwie i administruje nimi. Te polisy, oferowane przez DPAS dentystom, s? nast?pnie sprzedawane przez DPAS pacjentom tych dentystów, pod nazw? gabinetu i w imieniu dentystów.

Z postanowienia odsy?aj?cego wynika, ?e pojecie „planu opieki stomatologicznej” oznacza w niniejszym przypadku umow? zawieran? mi?dzy dentyst? a pacjentem, w my?l której dentysta podejmuje si? ?wiadczenia pacjentowi us?ug opieki stomatologicznej, a pacjent zgadza si? w zamian uiszcza? miesi?czn? rycza?tow? kwot? w wysoko?ci uzgodnionej mi?dzy dentyst? a pacjentem. Plan ten obejmuje tak?e inne us?ugi, a mianowicie obj?cie ubezpieczeniem pewnych rodzajów ryzyka nieobj?tych planem i „us?ugi zarz?dzania p?atno?ciami”, które ?wiadczy DPAS.

Pacjenci dokonuj? miesi?cznych p?atno?ci ze swoich rachunków bankowych na rachunek DPAS poprzez polecenie zap?aty. Zgodnie z postanowieniem odsy?aj?cym sposób realizacji polecenia

zapłaty „jest w swej istocie taki sam jak opisany w pkt 7–11 wyroku z dnia 28 października 2010 r., Axa UK (C-175/09, EU:C:2010:646)”. Każda z tych płatności obejmuje kwotę należną do zapłaty przez pacjenta dla dentysty, kwotę do zapłaty przez pacjenta na rzecz ubezpieczyciela oraz kwotę do zapłaty przez pacjenta na rzecz DPAS. DPAS każdego miesiąca przelewa dentystom określoną kwotę, która im się należy za wszystkich ich pacjentów, którzy uścili umówioną miesięczną kwotę, pomniejszoną w szczególności o kwotę potrącaną przez DPAS z tytułu opłaty za jego usługi.

11

Do dnia 1 stycznia 2012 r. umowy ustanawiające plany opieki stomatologicznej były zawierane jedynie pomiędzy DPAS a dentystami. Organ podatkowy uznał, że DPAS dokonuje transakcji dotyczących płatności i przelewów, zwolnionych z VAT na mocy art. 13 cz. III B lit. d) pkt 3 szóstej dyrektywy, a następnie art. 135 ust. 1 lit. d) dyrektywy VAT.

12

W dniu 28 października 2010 r. Trybunał wydał wyrok Axa UK (C-175/09, EU:C:2010:646), dotyczący opodatkowania VAT usług oferowanych przez spółkę Denplan Ltd, konkurenta DPAS, która również zarządza planami płatności za opiekę stomatologiczną. W tym wyroku Trybunał stwierdził, że spółka Denplan świadczy usługi windykacji wierzytelności w rozumieniu art. 13 cz. III B lit. d) pkt 3 szóstej dyrektywy, ponieważ przedmiotem jej usług jest uzyskanie spłaty wierzytelności należnych klientom spółki Denplan, czyli dentystom, i że w związku z tym nie przysuguje zwolnienie przewidziane w tym przepisie.

13

W następstwie tego wyroku DPAS przeorganizowała umowne aspekty swoich planów opieki stomatologicznej w taki sposób, aby od dnia 1 stycznia 2012 r. usługi były już świadczone nie tylko na rzecz dentystów, lecz także na rzecz pacjentów.

14

Tak więc, po pierwsze, w skierowanym do swoich klientów piśmie z dnia 8 września 2011 r. DPAS poinformowała, że aby nie podwyższać cen w związku z wyrokiem z dnia 28 października 2010 r., Axa UK (C-175/09, EU:C:2010:646), wprowadzi on pewne „czysto administracyjne zmiany”, które nie mają wpływu na kwoty naliczane dentystom lub ich pacjentom i nie oznaczają „żadnej praktycznej różnicy w stosunku do aktualnych umów”. Wskazała on, że w tym celu dawne umowy uległy zmianie.

15

Przed planowan? zmian? umowy te polega?y na zawarciu mi?dzy DPAS a dentyst? umowy o ?wiadczenie us?ug planów p?atno?ci za opiek? stomatologiczn? (dental payment plan services) oraz zawarciu mi?dzy DPAS, wyst?puj?cym w charakterze agenta ubezpieczycieli, a pacjentem umowy ?wiadczenia us?ugi ubezpieczenia dodatkowego. Zapowiedziana zmiana polega?a na rozdzieleniu pierwszej ze wspomnianych umów na dwie, to znaczy na umow? pomi?dzy DPAS a dentyst? dotycz?c? us?ug planów p?atno?ci za opiek? stomatologiczn? (dental payment plan services), podlegaj?c? VAT, oraz umow? pomi?dzy DPAS a pacjentem dotycz?c? „udogodnie?” odnosz?cych si? do planów p?atno?ci za opiek? stomatologiczn? (dental payment plan facilities). DPAS wskaza?, ?e kwoty op?at pozostan? niezmienn?e, poniewa? to on ponosi ci??ar VAT nale?nego z tytu?u ?wiadczenia us?ug na rzecz dentysty, natomiast pozosta?e us?ugi pozostaj? zwolnione z VAT.

16

Nowe warunki ogólne maj?ce zastosowanie od dnia 1 stycznia 2012 r., do??czone do wspomnianego pisma z dnia 8 wrze?nia 2011 r., stanowi?y w szczególno?ci, ?e DPAS nie jest odpowiedzialny za to, ?e transakcja polecenia zap?aty nie powiedzie si? lub ?e upowa?nienie zostanie anulowane.

17

Z drugiej strony DPAS przekaza? ka?demu z dentystów b?d?cych jego klientami list z ich nag?ówkiem, przeznaczony dla pacjentów, którzy wykupili plan opieki stomatologicznej. W li?cie tym stwierdzano w szczególno?ci, ?e do tej pory gabinet dentystyczny p?aci? na rzecz DPAS?u op?at? za zarz?dzanie, która by?a potr?cana z miesi?cznych op?at dokonywanych przez ka?dego pacjenta w drodze polecenia zap?aty, ?e uzgodniono z DPAS wprowadzenie pewnych zmian w zasadach administracyjnych i ?e teraz proponuje si?, aby cz??? miesi?cznej kwoty p?aconej na rzecz DPAS w drodze polecenia zap?aty przez pacjenta by?a od tej pory potr?cana przez DPAS „w zwi?zku z jego zobowi?zaniem wzgl?dem [pacjenta] dotycz?cymi zarz?dzania i administrowania [jego] plan[em] p?atno?ci za opiek? stomatologiczn?, polis? dodatkowego ubezpieczenia i lini? telefoniczn? na potrzeby nag?ych przypadków stomatologicznych”. Podkre?lano, ?e chodzi o „zmiany maj?ce wy??cznie administracyjny charakter [pozostaj?ce bez wp?ywu na] zakres ochrony udzielanej na podstawie planów opieki stomatologicznej”.

18

W tym kontek?cie zwrócono si? do poszczególnych pacjentów o podpisanie formularza zgody lub, w stosownych przypadkach, formularza upowa?nienia, wskazuj?c, ?e pacjent wyra?a zgod?, by DPAS „zarz?dza? i administrowa?” p?atno?ciami nale?nymi na podstawie planu opieki stomatologicznej, i ?e upowa?nia on z tego tytu?u DPAS do potr?cenia miesi?cznych kosztów z miesi?cznej p?atno?ci uzgodnionej z dentyst?.

19

Pismem z dnia 17 kwietnia 2012 r. organ podatkowy powiadomi? DPAS o wydaniu decyzji, zgodnie z któr? us?ugi dotycz?ce planów opieki stomatologicznej ?wiadczone przez DPAS od dnia 1 stycznia 2012 r. stanowi? albo pojedyncz? us?ug? ?wiadczon? na rzecz dentystów, podlegaj?c? VAT wed?ug podstawowej stawki, albo us?ug? ?wiadczon? na rzecz dentystów, podlegaj?c? VAT wed?ug stawki podstawowej wraz z us?ug? ?wiadczon? na rzecz pacjentów, równie? podlegaj?c? VAT wed?ug stawki podstawowej.

DPAS zakwestionowała decyzję przed First-tier Tribunal (Tax Chamber) [sędziem pierwszej instancji (izba podatkowa), Zjednoczone Królestwo]. Podniósł on przed sędzią, że świadczy na rzecz dentystów usług podlegających VAT według stawki podstawowej, a na rzecz pacjentów odrębne usługi zwolnione z VAT. Organ podatkowy podtrzymał stanowisko wyrażone we wspomnianym piśmie, a ponadto stwierdził, że umowy wprowadzone z dniem 1 stycznia 2012 r. stanowią nadużycie w rozumieniu wyroku z dnia 21 lutego 2006 r., Halifax i in. (C-255/02, EU:C:2006:121).

Orzeczeniem z dnia 22 listopada 2013 r. wspomniany sędzi orzekł w szczególności, że DPAS świadczy pacjentom usługi w zamian za wynagrodzenie, że jest to transakcja dotycząca płatności zwolniona z VAT oraz że nie jest to windykacja wierzytelności, gdy rozpatrywana usługa jest świadczona na rzecz dłużnika, a nie wierzyciela. Sędzi wykluczył również istnienie praktyki stanowiącej nadużycie.

Organ podatkowy wniósł odwołanie do Upper Tribunal (Tax and Chancery Chamber) [sądu administracyjnego wyższej instancji (izba podatkowa i kanclerska) (Zjednoczone Królestwo)]. Sędzi ten zasadniczo potwierdził, że DPAS świadczy pacjentom usługi w zamian za wynagrodzenie. Potwierdził ponadto brak praktyki stanowiącej nadużycie, powołując się w szczególności na okoliczności, że zgodnie z pkt 73 wyroku z dnia 21 lutego 2006 r., Halifax i in. (C-255/02, EU:C:2006:121), podatnikowi przysuguje prawo do dokonania wyboru takiej struktury swojej działalności, poprzez którą ograniczy swoje zobowiązanie podatkowe, oraz na to, że w niniejszej sprawie nie można uznać, iż mamy do czynienia ze sztuczną konstrukcją mającą na celu uniknięcie konsekwencji wyroku z dnia 28 października 2010 r., Axa UK (C-175/09, EU:C:2010:646). W tym względzie sędzi odrzucił argument organu podatkowego dotyczący zasady neutralności podatkowej, uznając, że rozpatrywane przez niego usługi są odmienne od usług rozpatrywanych w sprawie Axa UK, ponieważ usługobiorcy są odmienni i korzystają z nich w innym charakterze.

Sędzi ten nie dokonał jednakże ustaleń, czy usługi świadczone przez DPAS na rzecz pacjentów są zwolnione z VAT. Jest on zdania, że wyrok z dnia 28 października 2010 r., Axa UK (C-175/09, EU:C:2010:646), potwierdza argumentację DPAS, zgodnie z którą usługi te stanowią transakcję dotyczącą płatności, czyli zwolnioną z VAT na podstawie art. 135 ust. 1 lit. d) dyrektywy VAT, lecz zauważa również, że wyroki z dnia 26 maja 2016 r., Bookit (C-607/14, EU:C:2016:355), i z dnia 26 maja 2016 r., National Exhibition Centre (C-130/15, niepublikowany, EU:C:2016:357), wskazują, że można dokonać innej oceny, i zastanawia się, jak można je pogodzić. Ponadto, zakładając, że rozpatrywana usługa objęta jest pojęciem „transakcji dotyczących płatności i przelewów” w rozumieniu tego przepisu, sędzi krajowy zastanawia się nad zakresem pojęcia „windykacji wierzytelności” w rozumieniu tego przepisu, zważywszy, że choć warunki umowy uległy zmianie w taki sposób, że wynagrodzenie za świadczone usługi jest płacone przez dłużnika zamiast przez wierzyciela, to usługi świadczone przez usługodawcę są zasadniczo identyczne.

W tym względzie organ podatkowy twierdzi w istocie, że analiza funkcjonalna usług świadczonych przez DPAS pacjentom nie różni się od usług rozpatrywanych w sprawach, w których zapadły wyroki z dnia 26 maja 2016 r., *Bookit* (C-607/14, EU:C:2016:355), i z dnia 26 maja 2016 r., *National Exhibition Centre* (C-130/15, niepublikowany, EU:C:2016:357), z których wynika, że podatnik korzystający z usług finansowych innych usługodawców w celu dokonywania przelewów między rachunkami nie przeprowadza transakcji dotyczących przelewów. DPAS pełni więc tylko zadania administracyjne. Wyrok z dnia 28 października 2010 r., *Axa UK* (C-175/09, EU:C:2010:646), nie ma znaczenia dla niniejszej sprawy, ponieważ DPAS świadczy usługi na rzecz pacjentów, a nie dentystów. Gdyby jednak miano uznać, że DPAS realizuje usługi przelewów dla dentystów, wnioski płynące z wyroku z dnia 28 października 2010 r., *Axa UK* (C-175/09, EU:C:2010:646), mają zastosowanie, a rozpatrywana usługa powinna zostać uznana za windykację wierzytelności, pod groźbą naruszenia zasady neutralności podatkowej.

25

DPAS twierdzi natomiast, że na podstawie wniosków z wyroku z dnia 28 października 2010 r., *Axa UK* (C-175/09, EU:C:2010:646), świadczenie rozpatrywanych usług stanowi transakcję dotyczącą podatności, lecz nie stanowi windykacji wierzytelności, ponieważ od dnia 1 stycznia 2012 r. są one świadczone na rzecz dłuźników. Mamy więc do czynienia ze świadczeniem usług zwolnionych z VAT. Wyroki z dnia 26 maja 2016 r., *Bookit* (C-607/14, EU:C:2016:355), i z dnia 26 maja 2016 r., *National Exhibition Centre* (C-130/15, niepublikowany, EU:C:2016:357), a także wyrok z dnia 28 października 2010 r., *Axa UK* (C-175/09, EU:C:2010:646), dają się pogodzić, zważywszy w szczególności na znaczne różnice między tymi sprawami w zakresie stanu faktycznego. Świadczone przez DPAS usługi są natomiast bardzo podobne do usługi rozpatrywanej w sprawie, w której wydano wyrok z dnia 13 marca 2014 r., *ATP PensionService* (C-464/12, EU:C:2014:139).

26

W tych okolicznościach Upper Tribunal (Tax and Chancery Chamber) [sąd administracyjny wyższej instancji (izba podatkowa i kanclerska)] postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1)

Czy usługa taka jak świadczona przez podatnika w niniejszej sprawie, polegająca na tym, że na podstawie upoważnienia do polecenia zapłaty rodki pieniędzy pobierane są z rachunku bankowego pacjenta poprzez polecenie zapłaty, a następnie przekazywane przez podatnika – po potrąceniu wynagrodzenia podatnika – dentyście pacjenta i ubezpieczycielowi – stanowi zwolnioną usługę związaną z przelewami lub podatnościami w rozumieniu art. 135 ust. 1 lit. d) dyrektywy VAT? W szczególności, czy wyroki [z dnia 26 maja 2016 r., *Bookit* (C-607/14, EU:C:2016:355), i z dnia 26 maja 2016 r., *National Exhibition Centre* (C-130/15, niepublikowany, EU:C:2016:357)] prowadzą do wniosku, że zwolnienie z VAT przewidziane w art. 135 ust. 1 lit. d) [dyrektywy VAT] nie ma zastosowania do usługi takiej jak świadczona przez podatnika w niniejszej sprawie, która to usługa nie obejmuje dokonania przez samego podatnika obciążenia lub uznania rachunków, nad którymi sprawuje on kontrolę, ale która w przypadku dokonania przelewu środków pieniężnych ma zasadnicze znaczenie, aby ów przelew został dokonany? Czy ten wyrok [z dnia 28 października 2010 r., *Axa UK* (C-175/09, EU:C:2010:646)] prowadzi do odmiennego wniosku?

2)

Jakie zasady należy zastosować dla określenia, czy usługa taka jak świadczona przez podatnika w niniejszej sprawie jest czy też nie jest objęta zakresem »windykacji należności« w rozumieniu art. 135 ust. 1 lit. d) [dyrektywy VAT]? W szczególności, jeżeli usługa taka [jak orzekł Trybunał w wyroku z dnia 28 października 2010 r., Axa UK (C-175/09, EU:C:2010:646), odnośnie do identycznej lub bardzo podobnej usługi] stanowi windykację należności w przypadku, gdy jest ona świadczona na rzecz osoby, której płatność jest należna [tj. dentystów w niniejszej sprawie i w (rzeczonej sprawie AXA)], czy usługa ta stanowi również windykację należności w przypadku, gdy jest ona świadczona na rzecz osoby zobowiązanej do dokonania płatności (tj. pacjentów w niniejszej sprawie)?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

27

Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający zmierza w istocie do ustalenia, czy art. 135 ust. 1 lit. d) dyrektywy VAT należy interpretować w ten sposób, że zwolnienie z VAT dla transakcji dotyczących płatności i przelewów ma zastosowanie do świadczenia usług takiego jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, które polega na tym, że podatnik zwraca się do stosownych instytucji finansowych, po pierwsze, o to, by określić sumę pieniędzy przekazano z rachunku bankowego pacjenta na rachunek podatnika na podstawie upoważnienia polecenia zapłaty, a po drugie, by tę kwotę, po odjęciu wynagrodzenia należnego temu podatnikowi, przekazano z jego rachunku bankowego na rachunki bankowe dentysty i ubezpieczyciela tego pacjenta.

28

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału zwolnienia, o których mowa w art. 135 ust. 1 dyrektywy VAT, stanowi autonomiczne pojęcia prawa Unii, które są ujęte unikaniu rozbieżności w stosowaniu systemu VAT w poszczególnych państwach członkowskich (wyroki: z dnia 25 lutego 1999 r., CPP, C-349/96, EU:C:1999:93, pkt 15; z dnia 26 maja 2016 r., Bookit, C-607/14, EU:C:2016:355, pkt 33 i przytoczone tam orzecznictwo).

29

Także zgodnie z utrwalonym orzecznictwem pojęcia ujęte do określenia wskazanych zwolnień powinny być interpretowane w sposób ścisły, ponieważ zwolnienia te stanowią odstępstwa od ogólnej zasady, zgodnie z którą VAT pobiera się od każdej usługi świadczonej odpłatnie przez podatnika (wyroki: z dnia 10 marca 2011 r., Skandinaviska Enskilda Banken, C-540/09, EU:C:2011:137, pkt 20; z dnia 26 maja 2016 r., Bookit, C-607/14, EU:C:2016:355, pkt 34 i przytoczone tam orzecznictwo).

30

W tym kontekście należy przypomnieć, że art. 135 ust. 1 lit. d) dyrektywy VAT przewiduje, iż państwa członkowskie zwalniają „transakcje, w tym z pośrednictwem, dotyczące rachunków depozytowych, rachunków bieżących, płatności, przelewów, długów, czeków i innych zwykłych instrumentów finansowych, z wyłączeniem windykacji należności”.

31

Transakcje zwolnione na podstawie tego przepisu zostały zatem zdefiniowane ze względu na

charakter świadczonych usług, a nie ze względu na osobę usługodawcy lub usługobiorcy. Zwolnienie nie jest zatem uzależnione od spełnienia wymogu, by transakcje były dokonywane przez określony rodzaj zakładu lub osoby prawnej, tylko od wymogu, by rozpatrywane transakcje zaliczały się do transakcji finansowych (zob. podobnie wyroki: z dnia 28 października 2010 r., Axa UK, C-175/09, EU:C:2010:646, pkt 26 i przytoczone tam orzecznictwo; z dnia 26 maja 2016 r., Bookit, C-607/14, EU:C:2016:355, pkt 36).

32

W niniejszym przypadku w sprawie głównej rozpatrywane jest jedynie zwolnienie przewidziane w art. 135 ust. 1 lit. d) dyrektywy VAT na rzecz „transakcji [...] dotyczących [...] płatności [i] przelewów”.

33

W tym względzie Trybunał orzekł już, że przelew jest transakcją polegającą na realizacji dyspozycji przekazania określonej sumy pieniędzy z jednego rachunku na drugi. Przelew cechuje się w szczególności tym, że powoduje zmianę sytuacji prawnej i finansowej istniejącej z jednej strony między udzielającym dyspozycji a beneficjentem, a z drugiej strony między nimi a ich bankami, jak również, w odpowiednim przypadku, między bankami. Ponadto transakcją powodującą tę zmianę jest sam przelew środków między kontami, niezależnie od jego kauzy. Tym samym, skoro przelew jest jedynie sposobem przeniesienia środków pieniężnych, aspekty funkcjonalne są decydujące dla ustalenia, czy transakcja stanowi przelew w rozumieniu art. 135 ust. 1 lit. d) dyrektywy VAT (wyroki: z dnia 5 czerwca 1997 r., SDC, C-2/95, EU:C:1997:278, pkt 53; z dnia 26 maja 2016 r., Bookit, C-607/14, EU:C:2016:355, pkt 38 i przytoczone tam orzecznictwo).

34

Ponadto brzmienie tego przepisu nie wyklucza co do zasady możliwości, by transakcja przelewu składała się z różnych usług, które stanowiły wówczas „transakcje dotyczące” przelewów w rozumieniu tego przepisu (wyroki: z dnia 5 czerwca 1997 r., SDC, C-2/95, EU:C:1997:278, pkt 64; z dnia 26 maja 2016 r., Bookit, C-607/14, EU:C:2016:355, pkt 39). Ustanowione w tym przepisie zwolnienie może jednak dotyczyć wyłącznie transakcji składających się na odrębną całość, która, jeżeli oceniać ją w sposób ogólny, skutkuje spełnieniem szczególnych i istotnych funkcji takich przelewów, ponieważ skutkuje przeniesieniem środków i powoduje zmiany prawne i finansowe konkretyzujące to przekazanie (zob. podobnie wyroki: z dnia 5 czerwca 1997 r., SDC, C-2/95, EU:C:1997:278, pkt 66–68; z dnia 26 maja 2016 r., Bookit, C-607/14, EU:C:2016:355, pkt 39).

35

Ta wykładnia nie przesądza o zasadach realizacji tych transakcji, gdy przelew może zostać dokonany w drodze faktycznego przekazania środków lub w drodze zapisów na rachunkach (zob. podobnie wyrok z dnia 13 marca 2014 r., ATP PensionService, C-464/12, EU:C:2014:139, pkt 80, 81).

36

Należy ponadto odróżnić usługi zwolnione z podatku w rozumieniu dyrektywy VAT od świadczenia zwykłych świadczeń rzeczowych, technicznych lub administracyjnych. W tym celu istotne jest w szczególności, aby zbadać zakres odpowiedzialności usługodawcy, a zwłaszcza to, czy ta odpowiedzialność ograniczona jest do aspektów technicznych, czy też obejmuje

specyficzne i istotne elementy transakcji (zob. podobnie wyroki: z dnia 5 czerwca 1997 r., SDC, C?2/95, EU:C:1997:278, pkt 66; z dnia 26 maja 2016 r., Bookit, C?607/14, EU:C:2016:355, pkt 40).

37

Ponadto zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału transakcje dotycz?ce przelewów oraz transakcje dotycz?ce p?atno?ci nale?y traktowa? jednakowo do celów zwolnienia, o którym mowa w art. 135 ust. 1 lit. d) dyrektywy VAT (zob. podobnie wyroki: z dnia 5 czerwca 1997 r., SDC, C?2/95, EU:C:1997:278, pkt 50; z dnia 26 maja 2016 r., Bookit, C?607/14, EU:C:2016:355, pkt 43 i przytoczone tam orzecznictwo).

38

Jak wskaza? równie? rzecznik generalny w pkt 35 i 39 opinii, z czynników tych wynika, ?e ?wiadczenie us?ug mo?e zosta? zakwalifikowane jako „transakcja dotycz?ca przelewów” lub „transakcja dotycz?ca p?atno?ci” w rozumieniu art. 135 ust. 1 lit. d) dyrektywy VAT wy?cznie pod warunkiem, ?e w jej wyniku nast?pi? zmiany prawne i finansowe charakteryzuj?ce przekazanie kwoty pieni?nej. W zakres tego poj?cia nie wchodzi za? zwyk?e ?wiadczenie rzeczowe, techniczne lub administracyjne, które nie wywo?uje takich zmian (zob. w szczególno?ci podobnie wyrok z dnia 26 maja 2016 r., Bookit, C?607/14, EU:C:2016:355, pkt 40, 41).

39

W niniejszym przypadku z postanowienia odsy?aj?cego wynika, ?e ?wiadczenie us?ug b?d?ce przedmiotem post?powania g?ównego polega na tym, ?e DPAS z jednej strony wyst?puje do instytucji finansowej pacjenta, który wykupi? plan opieki stomatologicznej, na podstawie upowa?nienia polecenia zap?aty, o przekazanie okre?lonej z góry sumy pieni?nej z rachunku bankowego tego pacjenta na rachunek DPAS oraz, po drugie, nast?pnie wyst?puje do instytucji finansowej, w której posiada swój rachunek, o przekazanie tej sumy z tego rachunku na rachunki bankowe dentysty i ubezpieczyciela pacjenta, przy czym DPAS zachowuje cz??? tej sumy tytu?em wynagrodzenia nale?nego mu od pacjenta za t? transakcj?, któr? DPAS sam okre?la jako „zarz?dzanie p?atno?ciami [nale?nymi od pacjenta z tytu?u] planów opieki stomatologicznej [które wykupi?]”.

40

Takie ?wiadczenie us?ug nie powoduje jako takie zmian prawnych i finansowych charakteryzuj?cych przekazanie sumy pieni?nej w rozumieniu orzecznictwa przypomnianego w pkt 33–38 niniejszego wyroku, lecz ma charakter administracyjny.

41

DPAS nie dokonuje bowiem sam transferów lub konkretnego umieszczenia na danych rachunkach bankowych sum pieni?nych uzgodnionych w planach opieki stomatologicznej rozpatrywanych w post?powaniu g?ównym, tylko zwraca si? do stosownych instytucji finansowych o dokonanie takich transferów. Natomiast, jak twierdzi organ podatkowy, ?wiadczenie us?ug, takie jak to rozpatrywane w post?powaniu g?ównym, jest porównywalne do us?ug przetwarzania p?atno?ci za pomoc? karty, które by?y rozpatrywane w sprawie zako?czonej wyrokiem z dnia 26 maja 2016 r., Bookit (C?607/14, EU:C:2016:355). W tamtej sprawie chodzi?o w istocie o ?wiadczenie us?ug polegaj?cych na tym, ?e podatnik zwraca? si? do danych instytucji finansowych o p?atno?ci, których klienci zgodzili si? wcze?niej dokona? w celu zakupu jakiego? towaru i które stanowi?y etap wst?pny do realizacji transakcji dotycz?cych p?atno?ci i przelewów dokonywanych przez te instytucje (zob. podobnie wyrok z dnia 26 maja 2016 r., Bookit, C?607/14, EU:C:2016:355, pkt

44–51, 53).

42

Jak wskaza? równie? rzecznik generalny w pkt 51 opinii, ?wiadczenie us?ug takie jak to rozpatrywane w post?powaniu g?ównym stanowi bowiem jedynie etap poprzedzaj?cy transakcj? dotycz?c? p?atno?ci i przelewów, o której mowa w art. 135 ust. 1 lit. d) dyrektywy VAT.

43

W tym wzgl?dzie mo?na jeszcze wskaza?, ?e wprowadzie ?wiadczenie us?ug rozpatrywanych w post?powaniu g?ównym jest, w ramach planów opieki stomatologicznej, niezb?dne do realizacji p?atno?ci nale?nych dentystom i ubezpieczycielom od ich pacjentów, skoro to poprzez dzia?ania DPAS znajduje wyraz wola dokonania przez pacjentów rozpatrywanych p?atno?ci, jednak?e art. 135 ust. 1 lit. d) dyrektywy VAT musi by? przedmiotem ?cis?ej interpretacji, wi?c sama okoliczno??, ?e us?uga jest niezb?dna do realizacji zwolnionej transakcji, nie pozwala stwierdzi?, ?e transakcja podlega zwolnieniu (wyroki: z dnia 13 grudnia 2001 r., CSC Financial Services, C?235/00, EU:C:2001:696, pkt 32; z dnia 26 maja 2016 r., Bookit, C?607/14, EU:C:2016:355, pkt 45 i przytoczone tam orzecznictwo).

44

Co wi?cej, z nowych warunków ogólnych wdro?onych z dniem 1 stycznia 2012 r. i za??czonych do pisma do dentystów z dnia 8 wrze?nia 2011 r., przytoczonych w postanowieniu odsy?aj?cym, wynika, ?e DPAS nie jest odpowiedzialny za niepowodzenie lub anulowanie upowa?nienia polecenia zap?aty, na podstawie którego DPAS zwraca si? o pobranie z rachunku bankowego danego pacjenta sum, które nast?pnie powinien przekaza? denty?cie i ubezpieczycielowi.

45

Ponadto w odniesieniu do ekonomii systemowej i celów dyrektywy VAT nale?y wskaza?, po pierwsze, ?e jakkolwiek transakcje zwolnione z VAT na mocy art. 135 ust. 1 lit. d)–f) tej dyrektywy niekoniecznie musz? by? dokonywane przez bank lub instytucje finansow?, to s? one ze wzgl?du na swój charakter transakcjami finansowymi (zob. w szczególno?ci wyrok z dnia 22 pa?dziernika 2015 r., Hedqvist, C?264/14, EU:C:2015:718, pkt 37 i przytoczone tam orzecznictwo; a tak?e podobnie wyrok z dnia 26 maja 2016 r., Bookit, C?607/14, EU:C:2016:355, pkt 36, 54). Jak za? stwierdzono w pkt 40 i 41 niniejszego wyroku, ?wiadczenie us?ug takie jak to rozpatrywane w post?powaniu g?ównym ma charakter administracyjny.

46

Po drugie, zwolnienia przewidziane w art. 135 ust. 1 lit. d)–f) dyrektywy VAT s?u?? w szczególno?ci zaradzeniu trudno?ciom zwi?zanym z ustaleniem podstawy opodatkowania i kwoty podlegaj?cego odliczeniu VAT (zob. w szczególno?ci wyroki: z dnia 19 kwietnia 2007 r., Velvet & Steel Immobilien, C?455/05, EU:C:2007:232, pkt 24; z dnia 22 pa?dziernika 2015 r., Hedqvist, C?264/14, EU:C:2015:718, pkt 36). Jednak?e z postanowienia odsy?aj?cego wynika, ?e kwota wynagrodzenia nale?nego DPAS od pacjenta za ?wiadczenie rozpatrywanych w post?powaniu g?ównym us?ug stanowi ró?nic? mi?dzy kwot?, która zosta?a pobrana z rachunku tego pacjenta, a kwot?, która jest nast?pnie przelewana przez DPAS denty?cie i ubezpieczycielowi tego pacjenta. W tych okoliczno?ciach ustalenie podstawy opodatkowania nie przedstawia ?adnej szczególnej trudno?ci.

W świetle powyższego należy zatem stwierdzić, że świadczenie usług takie jak to rozpatrywane w postępowaniu głównym nie może być objęte zwolnieniem przewidzianym w art. 135 ust. 1 lit. d) dyrektywy VAT dla transakcji dotyczących płatności i przelewów.

Ponadto sąd odsyłający ma wątpliwości co do znaczenia dla niniejszej sprawy wyroku z dnia 28 października 2010 r., Axa UK (C-175/09, EU:C:2010:646). Warto wskazać w tym względzie, podobnie jak uczynił to rzecznik generalny w pkt 59–63 opinii, że w tym wyroku Trybunał nie badał, czy świadczenie usług rozpatrywanych w tamtej sprawie spełnia ustanowione we wcześniejszym orzecznictwie Trybunału kryterium skutecznej identyfikacji transakcji dotyczącej płatności i przelewów, z którego już wynikało, że istotne w tym względzie kryterium zależy od tego, czy dane świadczenie wywołuje zmiany sytuacji prawnej i finansowej charakterystyczne dla przekazania sumy pieniężnej (zob. wyroki: z dnia 5 czerwca 1997 r., SDC, C-2/95, EU:C:1997:278, pkt 53, 66; a także z dnia 13 grudnia 2001 r., CSC Financial Services, C-235/00, EU:C:2001:696, pkt 26–28), tylko skupił się na badaniu, czy wspomniane świadczenie usług wchodzi w zakres pojęcia „windykacji wierzytelności” w rozumieniu art. 13 cz. B lit. d) pkt 3 szóstej dyrektywy, obecnie art. 135 ust. 1 lit. d) dyrektywy VAT.

Z wyroku tego nie wynika też, że Trybunał zamierza w nim rozszerzyć zakres pojęcia „transakcji [...] dotyczących [...] płatności [i] przelewów” w rozumieniu tych przepisów, który to zakres został już wyznaczony przez wcześniejsze orzecznictwo, tak aby objąć nim transakcje niepowodujące jako takie zmian prawnych i finansowych charakteryzujących przekazanie sumy pieniężnej, ani że zamierza ponownie zdefiniować to pojęcie poprzez ustanowienie nowych kryteriów.

W świetle tych okoliczności z wyroku tego nie można wysnuć żadnego wniosku przemawiającego za zwolnieniem rozpatrywanego w postępowaniu głównym świadczenia usług, dlatego że stanowi ono transakcję dotyczącą płatności lub przelewów w rozumieniu orzecznictwa Trybunału.

Mając na względzie całość powyższych rozważań, odpowiedź na pytanie pierwsze powinna brzmieć: art. 135 ust. 1 lit. d) dyrektywy VAT należy interpretować w ten sposób, że przewidziane w nim zwolnienie z VAT transakcji dotyczących płatności i przelewów nie ma zastosowania do świadczenia usług takiego jak to rozpatrywane w postępowaniu głównym, które polega na tym, że podatnik zwraca się do stosownych instytucji finansowych, po pierwsze, o to, by określić sumę pieniężną przekazano z rachunku bankowego pacjenta na rachunek podatnika na podstawie upoważnienia polecenia zapłaty, a po drugie, o to, by tę kwotę, po odjęciu wynagrodzenia należnego temu podatnikowi, przekazano z jego rachunku bankowego na rachunki bankowe dentysty i ubezpieczyciela tego pacjenta.

W przedmiocie pytania drugiego

W związku z odpowiedzią udzieloną na pytanie pierwsze nie ma potrzeby udzielania odpowiedzi na pytanie drugie.

W przedmiocie kosztów

53

Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (druga izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 135 ust. 1 lit. d) dyrektywy Rady 2006/112/WE z dnia 28 listopada 2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej należy interpretować w ten sposób, że przewidziane w nim zwolnienie z podatku od wartości dodanej transakcji dotyczących płatności i przelewów nie ma zastosowania do świadczenia usług takiego jak to rozpatrywane w postępowaniu głównym, które polega na tym, że podatnik zwraca się do stosownych instytucji finansowych, po pierwsze, o to, by określony sumy pieniędzy przekazano z rachunku bankowego pacjenta na rachunek podatnika na podstawie upoważnienia polecenia zapłaty, a po drugie, o to, by ta kwota, po odjęciu wynagrodzenia należnego temu podatnikowi, przekazano z jego rachunku bankowego na rachunki bankowe dentysty i ubezpieczyciela tego pacjenta.

Podpisy

(*1) Język postępowania: angielski.